

va tenir èxit periodístic en els anys 20-30, sense altra raó que l'absurda fòbia contra els mots en -o). En el gascó del SE. s'anomena *morisco*, però no el blat de moro sinó el fajol: així a la Vall d'Aran, i a Luixon no sols això sinó *muriská* 'camp de fajol' (=fr. *sarrasin*, 5 *RLiR* VII, 126). *Morescar*. *Morissa* (?) El que hem de tenir, no ja per poc genuí sinó mer castellanisme, és l'adjectiu *moruno* (ni que en fem *morú*, enterament inaudit a Bna., mal que ho digui *AlcM*), comprenent només com a legítima alguna excepció en objectes tradicionals d'alguna localitat (mena de cigró a Tort., una *moruna* varietat d'almadrava mallorquina, que m'ensenyaren els pescadors de Cabrera, 1969).

Moret; *moretada*; *moretó*. *Moronat*: potser *moronat* 'nat entre els moros?' (¿potser gall amb aires de capó, com els esclaus que els moros castren de joves?)

¹ «En quant a forns y flecas de pa blanc, mitjà y *moreno*, són lo Pastim, que és lo principal, vehí a Sant Agustí Vell» en la descripció de la Barcelona antiga pel Baró de Maldà (*Excurs.*, p. 47).

LISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *moraco*, *moratiu*, *moratilla*, *moregàs*, *morell*, *morenell*, *morells*, *morillos*, *morella roquera*, *morella vera*, *molle- 25 ra*, *herba mora*, *morella* 'vent', *moreno*, *more*, *more- nor*, *morenejar*, *morenet*, *emmorenit*, *emmorenit*, *em- moreniment*, *emmorenidor*, *morena*, *moreneta*, *mora- tell*, *moreria*, *morisma*, *morisme*, *morisc*, *morisques*, *fer morisquetes*, *emmoriscar-se*, *moriscada*, *moriscassa*, *moriscat*, *moresc*, *morescar*, *morissa*, *moruno*, *morú*, ³⁰ *moret*, *moretada*, *moretó*, *moronat*.

Morobatí, V. *morabatí* *Moroines*, V. *morenes* (HEMA-) *Moronat*, V. *moro* *Morós*, *morositat*, V. *morar* *Morpió*, mot francès (*morpion*) *Morquenc*, ³⁵ *morquer*, *morquera*, V. *morca* *Morquerol*, V. *mercuri* *Morques*, V. *morca*

MORRA (joc), de l'it. dial. *morra*, it. *mòra*, d'origen incert, sobre l'etimologia del qual veg. l'estudi del ⁴⁰ DCEC/DECH. □ 1.ª doc.: Belv.; it. *mòra*, S. xv.

Morrada, *morradora*, V. *morro* *Morraja*, V. *bor- ratja* *Morral*, *morrallina*, *morralla*, *morraller*, *morra- lles*, *morralló*, V. *morro* *Morrallons*, V. *móra* *Mor- 45 randeres*, *morrandes*, *morrar*, V. *morro*

MORRATXA, 'mena de gerro o gerra', també *mar- raixa*, i *almarratxa*, *almorratxa* en altres llocs, de l'àrab *mīrāšša* id., derivat de *rašš* 'arruixar', del qual hi ha- gué variants *marāšša*, *mūrāšša* i *marrāša* en l'àrab d'Es- panya. □ 1.ª doc.: *maratxes* 1345.

«Quatre *maratxes* d'aygua ros» en dos inventaris mallorquins, de 1345 i 1349 (DAg., s. v.); «una *alma- ratxa* de vidre blanc, quaix plena d'aygua ros», Bna., ⁵⁰ 1389 (BABL XIII, 307); «sis *almarratxes* de ayguarròs almescada» en un inv. del comtat d'Urgell de 1428 (cit. Careta, *Barbr.*, p. 274); «quatre *almerratxes* de vidra blau, plenes de ayguaròs», Bna., 1437 (BABL XI, 151); «dos *marratxes* de vidre», mall. 1494 (BSAL ⁶⁰

VII, 418); «que hajen 20 *almorratxes* domesqui- <n>es, e que sien omplides de aygua-ros», doc. de fi S. xv o princ. xvi (Comes, *Libre de Coses Senyal.*, 98); «4 *almorratxes* de vidra de Domàs», doc. p. p. JSe- gura (J. Flo. 1885, 209); i veg. *AlcM*, s. v. *almorratxa*. «Tragueren del paner *almarratges* d'argent plenes la una d'aygo-ros, e l'altra, d'aygo-nafa», *Decam.* VIII, § 10, 498.25. Estudio la doc. i història d'aquest arabis- me en el DCEC (ALMARRAJA) i ací a BORRATXA (vol. II, 137a11-50 i notes 8 i 9). Com que aquí deixo establert que *borratxa* [1379] és degut a una evolució de *morratxa* sota la influència de *botella*, això reforça molt la prova de la importància i vitalitat de la variant *morratxa* en el mot present, més que més donada la vida ufanosa de que després va donar proves *borratxa*, amb els seus derivats tan conspicus i la seva ulterior propagació a totes les llengües veïnes.

En àrab *mīrāšša* (o *mīrāšš*) és un mot de formació transparent, a base de l'arrel *rašš* 'ruixar, arrosar', clàssic i vulgar pertot (Dozy, *Suppl.* I, 529, Dozy-Engel- mann, 158). En l'àrab d'Espanya està documentat en variants vulgars, de tipus normal o gens sorprenent: *marāšš* «fiala» (o sigui ampolleta, fiola), amb plural *marāššāt* en RMa., *marrāxa* traduït «almarraxa» en ²⁵ *PAlc* (99a6): forma notable, perquè el plural que li assigna, *marārix*, confirma que aquella -rr- no és grafia inexacta ni alteració recent o capritxosa, sinó una espècie de translació de la pronúncia geminada de la š a la rr, que s'havia produït en certs sectors de l'hispano-àrab. D'altra banda, com vaig indicar en *EntreDL* (III, 112), la substitució de *mi-* o *ma-* en els noms àrabs d'instrument, i anàlegs, era corrent a tot ser-ho (*almobaza*, *almoſalla*, *monſara* etc.). I el canvi de šš geminada en č també és un fenomen fonètic corrent en els arabismes (*EntreDL*, 104, 169, 160). En la variant *morratxa* i en *marraixa* es combinen en graus diversos les carac. d'aqueixes variants vulgars.

Modernament el nostre mot no ha mancat de fortuna literària. Un bon romanç tradicional recull l'escena de les festes majors (com la més tradicional i la més ben conservada que mantenia Sant Pol de Mar, en el primer terç del nostre segle, i que il·lustro en la citada nota 8): «El fadrí major la n'ha treta en dansa / el mitjanceret porta las *moratxas*, / el més petitet aygua- arròs tirava», *Romllo.*, 282, on no estem segurs, dona- da la forma de l'ètimon àrab, si MilàF tingué raó d'esmenar en -rr- aqueixa forma amb -r- que li donaren escrita. I amb fidelitat més viva encara Verdaguer, però amb rumbejant i magnífica expressió: «--- De Canigó / Cinc rius brollen d'aqueixa montanya grandiosa / --- / Apar una *almorratxa* descomunat que vessa / par sos cinc brocs de vidre cinc rius d'aygües d'olors; / l'axeixa entre exes cimes Pirene gegantessa, / com quan, dintre la plaça, dançant, la pabordessa / arruxa 'ls balladors», *Canigó* VI, 32a.

Tenim altres notícies modernes, escrites, de les distintes variants: a Andorra «en la parròquia de St. Julià de Lòria sol ballar-se 'l dia de la festa major el ball anomenat la *morratxa*, pantomima que recorda les lluites entre moros y cristians» (BCEC 1907, 151); cf., en